

Fördjupad utbildning (certifiering) av tandläkare i allmäntandvård

Innehållsförteckning

Allmänt	3
Krav för deltagande	3
Målbeskrivningar	4
Certifieringsutbildningens omfattning och kvalitetssäkring	4
Klinisk tjänstgöring	5
Handledning	5
Examination.....	5
Målbeskrivningens syfte och uppbyggnad	6
Kompletterande utbildning	6
I. Allmän målsättning	8
II. Diagnostik och behandling i tandsjukvårdande verksamhet.....	8
III. Förebyggande verksamhet	11
IV. Samhällsodontologi	12
V. Samarbeten	13

Fördjupad utbildning (certifiering) av tandläkare i allmäntandvård

Allmänt

I Sverige finns inom odontologin ingen av Socialstyrelsen godkänd specialitet inom allmäntandvård. Därmed heller inte rätten att kallas specialist i allmäntandvård. Dock finns behovet av att höja allmäntandvårdens status och bredda kompetensen samt lyfta fram vetenskap och evidensbaserad tandvård. Folktandvården Region Örebro län anvisar här en möjlig karriärväg inom allmäntandvården genom att erbjuda en programmerad vidareutbildning, som leder fram till en certifiering som allmäntandläkare. Utbildningen beräknas ha motsvarande tidsutdräkt och motsvarande examinationskrav som de av Socialstyrelsen godkända odontologiska specialiteterna.

Detta dokument riktar sig till de blivande certifierade tandläkarna, deras handledare och chefer samt intresserade medarbetare.

Förlaga för detta dokument är Socialstyrelsens föreskrift om tandläkarnas specialiseringstjänstgöring, SOSFS 1993:4 och SOSFS 2014:9 (ändring i föreskrifterna och allmänna råden, SOSFS 1993:4).

Krav för deltagande

Tandläkare som vill erhålla certifierad allmäntandvårdskompetens inom Folktandvården Region Örebro län, ska ha utövat klinisk allmäntandvård under minst två år efter att ha fått legitimation som tandläkare. Denne ska därefter genomgå vidareutbildning under minst tre år för att förvärva de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som här föreskrivs. Denna kompetens ska förvärfvas genom tjänstgöring under handledning. För handledningen ansvarar en övertandläkare i allmäntandvård som huvudansvarig handledare i samverkan med specialisttandläkare/handledare inom specialisttandvården.

Folktandvården Region Örebro län meddelar genom detta dokument vilka kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som ska gälla för certifieringskompetens i allmäntandvård.

Folktandvården Region Örebro län föreskriver följande vad gäller målbeskrivningar, certifieringstjänstgöringens omfattning, godkännande av klinik för certifieringstjänstgöring, intyg om genomförd certifieringsutbildning samt bevis på certifieringskompetens.

Målbeskrivningar

Folktandvården Region Örebro län föreskriver att de målbeskrivningar, som finns i bilaga till detta dokument, ska gälla för de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som tandläkare ska ha förvärvat för att erhålla certifiering inom allmäntandvård.

Tandläkare ska under utbildningen ha tränat sin pedagogiska förmåga, eftersom denne förväntas delta i undervisning och handledning inom allmäntandvården vad gäller övrig tandvårdspersonal, samt för att kunna bedriva hälsoupplýsning. Pedagogisk utbildning och träning ska ingå.

Utbildningen ska också leda fram till goda kunskaper samhällsodontologi såsom tandvårdsplanering, hälsoekonomi, ledarskap och övrig- kvalitetsuppföljning, kunskapsstyrning och verksamhetsuppföljning.

Utbildningen ska även medföra samverkan mellan allmäntandvård, specialisttandvård, övrig hälso- och sjukvård och samhälle.

Förmågan att kritiskt granska metoder och tekniker ska utvecklas under utbildningen. Detta innebär att grundläggande kunskaper i vetenskaplig metodik ska inhämtas och att ett utvecklingsarbete ska genomföras.

Certifieringsutbildningens omfattning och kvalitetssäkring

Vidareutbildning till certifierad allmäntandläkare ska ta minst tre år. Utbildningen ska fullgöras inom ramen för en heltidstjänst som allmäntandläkare med en genomsnittlig arbetstid av 40 timmar per vecka. Huvudmannen för utbildningen Folktandvården Region Örebro län kan bevilja förkortad arbetstid, dock måste den vara minst hälften av den normala tiden. Deltidstjänstgöring kompenseras med förlängd utbildningstid motsvarande beviljad deltid så att den sammanlagda tiden kommer att motsvara minst tre år. Huvudansvarig handledare gör halvårsvisa uppföljningar med CT-tandläkaren. Huvudansvarig handledare avgör om kraven på kunskaper, färdigheter och förhållningssätt enligt föreskrivna målbeskrivningar uppnåtts. Om detta inte är fallet ska utbildningen förlängas eller avbrytas utan godkännande. I god tid före fastställd minimitid ska huvudansvarig handledare informera den tandläkare som genomgår utbildningen om vilka kunskaper och färdigheter som saknas för att tandläkaren ska uppnå sin certifiering. Det är arbetsgivarens och huvudansvarig handledares ansvar att planera tjänstgöringen och utbildningen så att tandläkaren uppnår certifieringskompetens inom rimlig tid.

Klinisk tjänstgöring

För en ändamålsenlig utbildning krävs handledare med kliniskt kunnande, vetenskaplig erfarenhet och pedagogisk insikt. Huvudansvarig handledare ska vara formellt erkänd på så vis att denne har egen certifieringskompetens i allmäntandvård och flerårig klinisk erfarenhet. Vidare krävs patienter med alla de vårdbehov som kan förväntas behandlas inom allmäntandvården. I förekommande fall kan patienter på annan klinik än utbildningskliniken behandlas inom ramen för utbildningen för att täcka in det breda behandlingspanorama som förekommer inom allmäntandvård. I dessa fall förutsätts ett godkännande av huvudansvarig handledare.

Handledning

Tandläkare som genomgår utbildning till certifiering har rätt till handledning. Huvudansvarig handledare ska vara övertandläkare i allmäntandvård. Tandläkarens kompetensutveckling stöds av huvudansvarig handledare som också ska kontrollera att tandläkaren efter hand tillägnar sig de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som anges i målbeskrivningen. Om särskilda insatser behövs för att främja kompetensutvecklingen ska huvudansvarig handledare, i samarbete med allmäntandläkarens verksamhetschef, verka för att lämpliga åtgärder vidtas, t.ex. förändringar i tandläkarens tjänstgöring, arrangemang för tjänstgöring vid annan klinik, anvisningar om litteratur eller projektarbete.

Ansvar för erforderlig handledning är en del i det allmänna arbetsgivaransvaret och ledningsansvaret för närmast ansvarig chef.

Examination

Huvudansvarig handledare ska, efter det att vederbörande tandläkare genomgått sin utbildning, genomföra ett slutprov och utfärda intyg om att kraven i fastställd målbeskrivning uppnåtts.

Vid slutprovet, som kan vara muntligt eller skriftligt, ska extern examinator medverka. Slutprovet ska innehålla redogörelse för ett antal färdigbehandlade patienter, deras diagnostik, behandling och prognos samt vetenskaplig metodik och utvecklingsarbete.

Intyget ska undertecknas av huvudansvarig handledare.

Tandläkare som certifierats tituleras inom Folktandvården Region Örebro län för Övertandläkare i Allmäntandvård.

Målbeskrivningens syfte och uppbyggnad

Målbeskrivningen lägger fast vilka kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som tandläkaren ska besitta för att uppfylla kraven på certifiering inom FTV RÖL.

Målbeskrivningen utgör en vägledning för den tandläkare som avser att certifiera sig inom området. Den är också en vägledning för berörda handledare, chefer, arbetsgivare som ska ansvara för att certifieringskompetensen uppnås i förhållande till målbeskrivningen. Målbeskrivningen ligger också till grund för den individuella tjänstgörings- och utbildningsplan som ska göras upp i början av certifieringsutbildningen.

I målbeskrivningarna anges kompetenskraven inom diagnostik och behandling i fem områden (I-V), inom tandsjukvårdande verksamhet indelning i tre nivåer.

Den första nivån (A) innebär krav att tandläkaren självständigt och rutinerat ska kunna handlägga eller utföra viss diagnostik och behandling. Den används för sådant som är vanligt förekommande inom allmäntandvården. Innehållet under nivå (A) förväntas den blivande certifieringstandläkaren i stor utsträckning ha kunskap och erfarenhet av inför utbildningsstart.

Den andra nivån (B) innebär att tandläkaren ska ha god kännedom om och viss erfarenhet av mindre vanliga tillstånd och åtgärder där konsultation till specialist eller remittering till annan vårdenhet är ett normalt alternativ.

Den tredje nivån (C) innebär att tandläkaren ska ha teoretisk kännedom om eller ha närvarit vid handläggning/eller omhändertagande av ovanliga tillstånd eller sådana som för utredning, diagnos och behandling kräver särskilt stora tekniska och personella resurser och där ställningstagandet ofta avser när och vart patienten ska remitteras.

Kompletterande utbildning

Tandläkarnas kompetensutveckling under certifieringsutbildningen sker huvudsakligen genom praktisk tjänstgöring under handledning samt deltagande i regelbunden seminarieverksamhet.

Med kompletterande utbildning avses i första hand teoretiska studier genom seminarieverksamhet, föreläsningar och vetenskaplig litteratur som tandläkaren kan bedriva på eget initiativ och i samråd med handledarna.

Tandläkare under certifieringsutbildningen bör i samråd med huvudansvarig handledare bedöma om deltagande i kurser, tjänstgöring på annan klinik eller auskultation kan påskynda kompetensutvecklingen eller tillföra angelägna kunskaper eller färdigheter som kan vara svåra att förvärva på den klinik där certifieringstjänstgöringen sker.

Bedömning av vilka kurser, tjänstgöring på annan klinik eller auskultation som är aktuella bör utgå från de individuella och lokala förhållandena. En preliminär bedömning bör göras i samband med att den individuella tjänstgörings- och utbildningsplanen görs upp i början av tandläkarens certifieringsutbildning. Utbildningsplanen kan komma att behöva revideras och kompletteras under utbildningens gång.

Bilaga

Målbeskrivning

Allmäntandvård

I. Allmän målsättning

Allmäntandvård omfattar all tandvård och kan anses vara tvärvetenskaplig. Certifieringsutbildningen omfattar odontologiskt omhändertagande av barn, ungdomar och vuxna. Den ska leda till de kunskaper och färdigheter som behövs för att självständigt kunna ansvara för och utföra diagnostik och behandling av sjukdomar defekter, infektiösa och inflammatoriska processer, i munhåla och tänder. Utbildningen ska dessutom ge kunskaper om vilka behandlingar som kan, bör eller ska ske i samarbete med specialistklinik. Certifieringsutbildningen omfattar även diagnostik och behandling av de vanligaste odontologiska problemen relaterade till åldrandet. Certifieringsutbildningen ska också leda fram till goda kunskaper och färdigheter i samhällsodontologi, vetenskaplig metodik, utvecklingsarbete och att kunna leda ett odontologiskt multiprofessionellt team.

II. Diagnostik och behandling i tandsjukvårdande verksamhet

A. Självständigt och rutinerat kunna utföra:

- Diagnostik, utredning och behandling av patienter med hög kariesrisk och/eller hög kariesaktivitet.
- Diagnostik och omhändertagande av barn och ungdomar med tidiga tecken på parodontit.
- Undersökning, diagnostik, terapiplanering och behandling av sjukdomstillstånd i de parodontala vävnaderna.
- Utvärdering av icke kirurgisk parodontalbehandling, samt beslut om remiss till specialistklinik för parodontologi.
- Enklare parodontalkirurgiska ingrepp.
- Diagnostik, behandling och prognosbedömning av dentoalveolära traumata.
- Diagnostik, utredning och behandling av barn och ungdomar med störningar i tändernas eruption och mineralisation.
- Bedömning av beteendestörningar i tandvårdssituationen och deras psykologiska omhändertagande samt val av sederingsmetoder.
- Lustgassedering.
- Samarbete med sociala myndigheter rörande barn som far illa.
- Odontologiskt omhändertagande av barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar.

- Diagnostik och behandlingsbehovsvärdering av de vanligast förekommande typerna av malockklusioner hos barn och ungdomar.
- Inom allmäntandvården förekommande interceptiv och ortodontisk behandling av barn och ungdomar.
- Behandling av akuta dentoalveolära infektioner.
- Utredning och handläggning av enklare traumaskador i käk- och ansiktsregionen.
- Diagnostik och behandling av de vanligaste slemhinneförändringarna i munhålan.
- Kirurgiska behandlingsmoment såsom avlägsnande av helt eller delvis retinerade tänder och tagande av biopsier.
- Farmakologiska aspekter och handläggning vid ökad blödningsrisk, bisfosfonater, infektions och- smärtkontroll.
- Diagnostik, ortograd endodontisk behandling och prognosbedömning av inflammatoriska/infektiösa tillstånd i tandpulpa och periradikulär vävnad.
- Smärtutredning av akuta dentala tillstånd.
- Retrograd endodontisk behandling i överkåkens regio 3-3.
- Diagnostik av de vanligaste protetiska rehabiliteringsbehoven, terapiplanering och behandling av dessa.
- Behandlingar med singelimplantat, fasta och avtagbara proteser samt kombinationer därav.
- Handläggning av estetiska och enklare psykologiska problem i samband med oralprotetisk rehabilitering.
- Protetiska material.
- Undersökning och diagnostik av sjukdomstillstånd och anatomiska avvikelser i tänder, käkar och ansiktsskelett med hjälp av olika radiologiska metoder och tekniker.
- Panoramaröntgen (körkortskurs).
- Klinisk funktionell undersökning av käksystemet, diagnostik och behandling av de vanligaste funktionsstörningarna och smärttillstånden i käksystemet.
- Diagnostik och behandling av de vanligaste odontologiska problemen relaterade till åldrandet.

B. Ha god kännedom om och viss erfarenhet av:

- Odontologiskt omhändertagande av oralmotoriska störningar hos barn med emotionella och fysiska funktionsnedsättningar.
- Oralmedicinsk diagnostik och viss behandling av slemhinnesjukdomar i munhålan.
- Bedömning och handläggning av maligna sjukdomar med manifestationer i munhåla och käkar.
- Diagnos, terapiplanering, kirurgisk och protetisk behandling med flertandsimplantat.
- Retrograd endodontisk behandling i regioner utanför överkåkens regio 3-3.
- Diagnostik och behandling av endodontiskt betingad sinuit.
- Handläggning av svåra fonetiska, estetiska och psykologiska problem i samband med oralprotetisk rehabilitering.
- Prognostisering av protetisk behandling av olika defekttillstånd vid användande av olika material och metoder.
- Odontologisk utredning av huvudvärkspatienter och patienter med ansiktssmärta.
- Radiologiska metoder för undersökning och diagnostik av munnens, käkarnas, spottkörtlarnas och svalgets funktioner.
- Att utforma behandlingsprogram med speciell tonvikt på de odontologiska problem som hör till åldrandet.
- Protetiska material.

C. Ha teoretisk kännedom om eller ha närvarit vid handläggning/utförande av:

- Odontologiskt omhändertagande av oralmotoriska störningar hos barn med allvarliga emotionella och fysiska funktionsnedsättningar.
- Samarbete med sjukvården avseende barn och ungdomar med särskilda behov.
- Ortodontisk behandling av vuxna.
- Allmänmedicinska tillstånd med oral påverkan.
- Mikrobiologisk diagnostik.
- Ha kännedom om kirurgiska behandlingsmoment vid avancerad behandling med implantat.
- Handläggande av käkfrakturer och anomalikirurgi.
- Principerna för de vanligaste inom bettfysiologin förekommande psykologiska och psykiatriska utrednings- och behandlingsmetoderna.
- Inom bettfysiologin förekommande neurologiska utredningar och behandlingar av olika smärttillstånd i huvud- och halsområdet.
- Beteendesjukdomar och tillstånd kopplade till åldrandet.
- Inneliggande äldre patienter med odontologiska problemställningar.

- Tidiga tecken på demenssjukdom.
- Ha kännedom om dentala material och dess egenskaper, toxicologi och miljöpåverkan.
- Odontologisk utredning av patienter med allmänsjukdomar som kan engagera käksystemet speciellt reumatologiska sjukdomar och vissa neurologiska störningar som kan manifesteras sig i käksystemet.

III. Förebyggande verksamhet

De förebyggande insatserna är grundläggande för svensk tandvård.

Den certifierade ska därför vara väl insatt i principerna för förebyggande vård.

- Den certifierade ska kunna planera och utvärdera karies- och parodontitförebyggande riktlinjer och rutiner.
- Den certifierade ska ha god kännedom om organisation av förebyggande verksamhet, innefattande tandhälsovårdsverksamhet som bedrivs på olika arenor i samhället.
- Den certifierade ska kunna identifiera riskpatienter för utvecklande av tandsjukdomar och bettanomalier och med riktade åtgärder försöka förebygga odontologiska problem.
- Den certifierade ska med sina kunskaper kunna ge viss information och råd inom områdena:
  - strålskydd
  - dosmätning
  - värdering av strålrisker och diagnostiska metoder
- Den certifierade ska vara väl förtrogen med tandvårdens hygien- och klädregler.

IV. Samhällsodontologi

De certifierade ska ha god kännedom om tandvårdens folkhälsoarbete, organisation, management, lagar och förordningar utifrån ett strategiskt perspektiv

- Organisationsstruktur
  - Folktandvårdens vision
  - Allmäntandvårdens uppdrag och mål
  - Kunskapsstyrning
  - Processutveckling
    - Planering
    - Uppföljning
  - Kompetenser, möjligheter och begränsningar för teamtandvård
  - Planering av teamtandvård
  - Folkhälsoarbete
    - Hälsans bestämningsfaktorer
    - Epidemiologiska mått på hälsa och sjukdom
    - Kvalitetsregister som del i verksamhetsutveckling
    - Socio-ekonomins samvariation med tandhälsan
    - Folkhälsoenhetens arbete

- Teamledarskap
  - Gruppdynamik/personlighetstyper
  - Roller och kompetenser i våra team
  - Kommunikation
  - Coaching
  - Stresshantering

- Vårdstrategier
  - Vårdplanering
    - Vårdutvecklingsmodeller
    - Riskbedömning av barn och vuxna
    - Vårdprioriteringar
  - Regionen Örebro läns anvisningar för barntandvård
  - Regionen Örebro läns anvisningar för patienter med särskilda behov
  - Vårdetiska beslut
  - Vårdkommunikation mellan teamets medlemmar och med patient/anhörig

- Lagar och förordningar
  - Patientsäkerhet
    - Avvikelsehantering
    - Lex Maria
    - Kvalitetsarbete
  - Kompetens
  - Navigera bland Socialstyrelsens föreskrifter och förordningar

- Ekonomiska principer
  - Styrmodeller budget/verksamhet
  - Capitaersättning
  - Prislstan
  - TLV's reglemente
  - Frisktandvård
  - Regionen Örebro läns tandvårdsstöd
  - Överenskommelsen med regionstyrelsen
  - Ekonomin vid teamtandvård

V. Samarbeten

Den certifierade ska ha erfarenhet och kunskap kring samarbete med forskare, tandvårdens professioner och övrig hälso-och sjukvård. God pedagogisk och retorisk förmåga.

- Forskning och utveckling
  - Tillämpning av vetenskapliga metoder
  - Planering och ledning av kvalitet- och utvecklingsprojekt

- Samarbeten med övrig hälso-och sjukvård
  - Den certifierade för särskilda patientkategorier, till exempel högkariesaktiva eller muntorra patienter, där prognosen generellt är påverkad.
  - Självständigt kunna utforma behandlingsprogram för omhändertagande av patienter med diagnoser som fodrar speciellt odontologiskt omhändertagande
  - Kunskapsstöd till vårdpersonal

- Samarbeten inom de odontologiska professionerna
  - Den certifierade ska vara väl förtrogen med kompetensen och behandlingsmöjligheterna vid samtliga specialistkliniker och kunna avgöra om och när remiss ska skickas.
  - Den certifierade ska vara väl förtrogen med processen kring samarbetet med ortodontiavdelningen.
  - Samarbete och stöd till allmäntandvårdens tandhygienister och tandläkare, avseende terapiplanering, behandlingsutvärdering och prognosbedömning.
  - Den certifierade ska kunna utforma behandlingsrutiner för den äldre patienten i samarbete med allmäntandvårdens tandhygienister.
  - Den certifierade ska ha goda kunskaper i att kommunicera med tandtekniker.

- Kunskapsöverföring
  - Pedagogik
  - Retorik
  - Klinisk handledning
  - Leda terapiplaneringsmöten